

SAMOPODIZANJE

Samopodizanje je sporije nego penjanje po ljestvicama, ali je sigurno i može se izvesti bez većih napora. Bazirano je na svojstvu da čvorovi (sl. 2a, b, c i d) izvedeni od zamki dobro klize po užetu kad nisu opterećeni, ali se ne mogu pomicati dok su pod opterećenjem.

Speleolog spaja karabinerom na sjedeću zamku kratku Prussikovu zamku, koja je drugim krajem pričvršćena jednim od čvorova na užu. Dvostruka nožna zamka pravi se slično kao i sjedeća, a gornji dio se odabranim čvorom pričvrsti na užu. Na omčama se naprave modificirani vodnički čvorovi tako da se dobiju male omče za stopala. Za hrapavo užu upotrebljava se jednostruki Prussikov čvor, dok se kod glatkih sintetičkih užeta navezuje dvostruki. Na skliska užeta (blatna, mokra ili zaleđena) navezuje se modificirani Prussikov čvor ili Bachmannov karabiner-čvor.

Dok se kod penjanja podiže gornji čvor, težinu tijela treba prebaciti na nožnu zamku, a kad se želi podići donji čvor, težina se prebacuje na sjedeću zamku. Teško je pomicati čvorove ako je užu zategnuto preko trbušaste stijene ispod koje je prevjes, pa zbog toga treba voditi računa o mjestu polaganja i pričvršćenja užeta još prije spuštanja. Poželjno je da se svaka metoda prije stvarne upotrebe provjeri i uvježba na penjačkom vježbalištu.

Aktivnost planinarskih speleoloških odsjeka

Napomena: Ovaj pregled aktivnosti prikazuje rad od izlaska posljednjeg broja časopisa »Speleolog«, tj. za godine 1964, 1965 i 1966.

SO PD »ŽELJEZNIČAR«

Članstvo Odsjeka mijenjalo se po broju i starosti u ove tri godine. Većina članova koja je aktivno radila do 1964, završila je studij, i otišla na služenje vojnog roka, a kasnije ih je zaposlenje razdvojilo. Poteškoće su bile i u dogradnji društvenih prostorija, jer nije bilo mjesta za održavanje sastanaka te popravljanje i spremanje opreme. Rekviziti su bili često preseljavani i pri tom je propalo mnogo dragocjenog materijala. Matično društvo dalo je ipak početna sredstva za izgradnju posebnih prostorija Speleološkog odsjeka, pogotovo zato jer ih je Odsjek imao i ranijih godina.

Većina starijih članova angažirala se na izgradnji prostorija, koje su zahtijevale rad na nacrtima, fizičke radove, provođenje elektrike i osposobljavanje radionice i skladišta za izradu i popravak speleološke opreme. Početkom 1964. dolazi desetak novih mladih planinara koji su pokazali mnogo volje za speleologiju. Kako bi ih se što prije osposobilo za samostalno istraživanje, dva člana su poslana u planinarsku školu Planinarskog saveza Hrvatske. Kasnije je Komisija za speleologiju Planinarskog saveza Hrvatske osnovala speleološku školu za članove speleoloških odsjeka. Školu su posjećivala deseterica članova Odsjeka; završena je terenskom vježbom u kamenolomu kod sela Dolje. Usporedno sa sastancima u Odsjeku mladima je održano nekoliko predavanja sa dijapozitivima, a posjećivane su i speleološke i planinarske izložbe i muzeji.

Kad su novi mladi članovi Odsjeka pokazali sposobnost za istraživanje, izvršene su nove podjele dužnosti. Nekoliko članova Odsjeka sudjelovalo je u radu Upravnog odbora društva i u Planinarskom savezu Hrvatske.

Unatoč padu aktivnosti u speleologiji članovi su i dalje posjećivali planine ili već istražene speleološke objekte, vršili u njima fotografska snimanja; vršena je propaganda speleologije i održavana veza sa ostalim speleološkim grupama i pojedincima.

U trogodišnjem periodu bilo je 64 planinarskih tura i izleta, a posjećen je u isto vrijeme 81 speleološki objekt. Posjećen je Slet planinara željezničara Jugoslavije u Zadru i Slet planinara Jugoslavije na Zavlžanu u Sjevernom Velebitu. Od planinarskih tura najznačajniji su bili pohodi na Triglav i sedam triglavskih jezera, Mosor, Austrijske Alpe, Kamniške Alpe, Veliki Tabor, Frušku goru, planine u okolini Zagreba u Samoborske gorje, Zumberak, Gorjance i Cemseničke planine.

Osim toga posjećene su Taborska jama, Postojnska jama, Skočjanske jame, spilja Vrlova i Lokvarka, a i nekoliko jama u Poljskoj prilikom posjete jednog našeg člana poljskim speleolozima.

Speleološka istraživanja postepeno su poprimila sve šire razmjere, jer su mladi članovi, naročito posljednje godine, rekognoscirali lijep broj objekata, te su tom prilikom vršili i istraživanja i fotografiranja, te crtali nacрте novih objekata.

Dok su sva istraživanja u 1964. vršena uglavnom u novootkrivenim hodnicima spilje Veterinice, u 1965. i 1966. istražen je niz objekata od kojih su najvažniji jame kod Oštarija i Ogulina, Stari izvor Kukače, spilja kod predsignala u Donjim Dubravama, spilja Kamnica, spilja Kamenica VII, Grgeča pećina kod Tounja, Vitasova spilja kod Generalškog Stola, Muratova kod Meašića u Tounju, Hajdučka kod Donje Dubrave, Mornarička kod Tounja, spilja u Usjeku kod Donjih Dubrava, Snježnica u Medvjedjoj dolini kod Zavižana na Sjevernom Velebitu i preko trideset manjih jama i spilja.

Naročito je porastao interes za fotografiranje u pećinama. Snimljeno je stotinjak dija-pozitiva koji sada služe za predavanja, ne osjeća se pomanjkanje bljeskalice (fleša), bez kojeg je fotografiranje u spiljama nemoguće. Članovi odsjeka u dva su navrata izvršili spašavanje zatulih planinara u spilji Veterinici.

Pet članova odsjeka sudjelovalo je na IV svjetskom speleološkom kongresu u Postojni i Ljubljani. Tom prilikom dvojica su održali referate sa projekcijama. Na samom Kongresu sklopljen je niz vrlo značajnih poznanstava i kontakata sa delegatima iz cijelog svijeta, sa kojima su dotle postojale samo pismene veze ili preko časopisa.

U društvenim prostorijama prisustvovali su članovi različitim aktivnostima kao predavanjima, drugarskim večerima, koncertima i akademijama.

U ovom periodu Odsjek je imao tri posjeta iz inozemstva i to po jedan iz Mađarske, Poljske i Austrije, a jedan naš član je bio u posjeti poljskim speleolozima. Posjetioce iz inozemstva članovi su proveli kroz Cerovačke spilje kod Gračaca i Veterinicu kraj Zagreba.

U zamjenu za naš časopis primljen je prošlih godina velik broj različitih publikacija i knjiga.

Slavko Smole

DESET GODINA RADA SO PDS »VELEBIT«

SO »Velebit« navršio je 10 godina svoga postojanja. U tom periodu zbile su se mnoge promjene koje su bitno utjecale na stručni rad Odsjeka kao i na speleološku ideologiju među članstvom. Počeci su bili skromni, a daljnjim radom — iako uz poteškoće i stagnacije aktivnosti — napredovalo se sve više, tako da speleolozi »Velebita« danas zauzimaju značajno mjesto u hrvatskoj speleologiji.

Već 1951. postojalo je u planinarskom društvu »Velebit« inicijativa za osnivanje istraživačke sekcije, koja bi se osim spiljama i jamama bavila i istraživanjem planinarima nepoznatih terena kao što su stijene, gudure, kanjoni i slično.

Početkom 1954. osnovana je u »Velebitu« Speleološka sekcija u okviru Alpinističkog odsjeka. Članovi su bili alpinisti, a glavni pokretači Boris Mikulić i Zdenko Šimunović, koji su ujedno bili i najaktivniji članovi Sekcije. Vršeni su pohodi u Veretnicu, koja je služila kao vježbalište. Od istraživačkih akcija u tom razdoblju treba spomenuti pokušaj spužtanje u jamu Balinku do dubine od 50 m te u jamu Čudinku kod Seliškog vrha u Lici. Vršena su istraživanja jama kod Slunja kao i istraživanje Crvenog jezera kod Imoškog za potrebe Higijenskog zavoda.

Bez sredstava, materijala i pomoći bolji rezultati nisu se mogli očekivati.

Krajem 1956. tj. 15. prosinca osnovan je u PDS »Velebit« Speleološki odsjek. Za pročelnika je bio izabran Srećko Božičević, a za tajnika Nedeljka Lotas. Odsjek je brojio 20 članova.

Već iduće godine započelo se s radom na terenima Medvednice i s upoznavanjem fenomena krša. Najvažnija akcija te godine bilo je istraživanje spilja u području Velike Paklenice. Pod vodstvom pročelnika Srećka Božičevića istraženo je deset spilja, najveća jama Vodarica ukupne dužine 290 m, te Manita Pećina duga 175 m.

Od 1958. aktivnost Odsjeka je u naglom padu. Dotadašnji pročelnik odlazi na odsluženje vojnog roka. Sastanci postaju neredomiti i o radu Odsjeka ne vodi se nikakva evidencija. Vodstvo Odsjeka povjereno je Slavku Pautu, ekonomu odsjeka. Vrše se izleti u Veterinicu. Takvo stanje bilo je sve do 1960. kada su u jesen, na vlastitu inicijativu, speleolozi PD »Javora« prešli u »Velebit«. Speleološka oprema »Javora« bila je također prebačena u »Velebit«, a Odsjeku je pružio pomoć AO »Velebit« poklonivši klinove i užu.

U proljeće 1961. Odsjek je otpočeo aktivnim radom. Brojio je 12 članova. Pod vodstvom Hrvoja Malinara vrše se brojni izleti, odlazi se na reknognošćenja i istraživanja. Istražena su 23 speleološka objekta, među kojima se ističe Rokin bezdan dubine 101 m, a sa Komisijom PSH istražuje se jama Puhaljka, 110 m, i spilja Vrtlina na Velebitu, 900 m dužine. Pročelnik odsjeka je Hrvoje Malinar, a tajnik Ivan Filipčić. Odsjek tada broji 22 člana.

Iduće godine (1962) broj članova popeo se na 25. Pročelnik je i dalje Hrvoje Malinar, a tajnik Ivan Filipčić. Te godine reknognošćenje je 11 objekata u kanjonu Srebrenice. U organizaciji Komisije PSH istražena je jama Puhaljka na Velebitu i drugi objekti, ukupno 11 objekata. Najveći je bio Puhaljka, duboka — 250 m.

U 1963. za pročelnika je izabran Ivan Filipčić, a za tajnika Hrvoje Malinar. Broj članova je 27. Istraženo je 14 objekata. Najveći je bio Baričeva pećina kod Ličkog Petrovog sela s 800 m kanala.

U 1964. opada speleološka aktivnost Odsjeka, a broj članova pao je na 17. Istraženo je 6 objekata i to uglavnom manjih. Pročelnik je ostao Ivan Filipčić, a tajnik Hrvoje Malinar.

U 1965. aktivnost je živnula. Broj članova popeo se na 21. Istraženo je 6 objekata, među kojima najveći Srednja Cerovačka spilja duboka 92 m, a dugačka 380 m. Nju su počeli istraživati 1959. godine speleolozi PD »Željezničar« iz Zagreba. Pročelnik Odsjeka je Ivan Filipčić, a tajnik Radovan Čepelak. Godina 1966. je u znaku pune aktivnosti. Broj članova porastao je na 33. Sve brojniji su izleti, ture i istraživanja, a postižu se i dobri rezultati u orijentacionim takmičenjima. Istražena su 103 speleološka objekta, najdublji Maslinova jama kod Knina 108 m dubine, a najdulja spilja je Tamnica sa 600 m dužine. Pročelnik je Radovan Čepelak, a tajnik Marijan Čepelak.

Tokom ovih deset godina od svoga postojanja Odsjek je istražio 179 objekata. Oprema za istraživanje danas je slaba, sasvim dotrajala; trebalo bi je obnoviti. Često puta je dio opreme posudivan od drugih speleoloških odsjeka ili Komisije PSH. Putne troškove istraživanja vršene sami članovi Odsjeka. No unatoč svim poteškoćama SO PDS »Velebit« ostvaruje sve veće uspjehe.

Radovan Čepelak

SO PD »PLATAK« RIJEKA

Uz pomoć i instrukciju PD »Željezničar« iz Zagreba, a na inicijativu speleologa Brune Puharića koji je i pročelnik Odsjeka, osnovan je speleološki odsjek u PD »Platak« u Rijeci. Članovima, kojih je u početku bilo deset SO PD »Željezničar« iz Zagreba održao je jedan terenski tečaj za početnike u jamama

u okolici Lovrane i Opatije, na padinama Učke. Tom prilikom istraženo je pet jama od 10—30 m dubine sa terenskim demonstracijama speleološke opreme.

Nakon nekoliko dobro pripremljenih akcija, Uprava društva je shvatila značaj istraživanja i dobar rad novog Odsjeka, pa ga je počela materijalno pomagati. Na taj način je nabavljena osnovna speleološka oprema. Od tog vremena Odsjek je poduzeo čitav niz većih istraživanja, rekognosciranja i posjeta speleološkim objektima. Tu vrijedi spomenuti posjet jami Dimnici, Postojnoskoj jami, I. i II. Modrijanov memorijal — pohod sa speleolozima iz Rakeka i Postojne u Sloveniji s kojima je održavana vrlo prisna suradnja. Najveća akcija bila je istraživanje spilje Novokračine na sjevernom obronku Cićarije, jer je objekt duljine preko 700 m.

U zajednici sa PD »Velebit« i PD »Željezničar« iz Zagreba Odsjek je istražio dvadesetak jama i spilja u Posedarju i posjetio najveće spilje u Hrvatskoj, gornju i donju Cerovačku pećinu.

Ostvarena je vrlo dobra veza sa Prirodoslovnim muzejom u Rijeci, koji se interesira za prikupljanje spiljske faune, a za uzvrat Odsjeku stavlja na raspolaganje svoje publikacije i biblioteku.

Ukupno je odsjek samostalno istražio 7 spilja i 13 jama uz koje je pronašao i registrirao za daljnja istraživanja još nekoliko desetaka objekata.

Odsjek je za kratko vrijeme svoga postojanja postigao vrlo lijepe rezultate, iako svojim radom pokriva prilično velik teren. Rad se odvija na području Istre, Hrvatskog primorja, dijela Gorskog kotara i Cićarije, te područje Sjevernog Velebita.

Do sada su sa svim Odsjecima održavane veze i zajednička istraživanja, a stalna je i veza sa Komisijom za speleologiju Planinarskog saveza Hrvatske.

Slavko Smolec

SO PD »DUBOVAC« KARLOVAC

Na poticaj nekoliko speleologa koji su se vratili iz vojske ponovno je osnovan, tj. obnovljen rad Odsjeka, koji je prestao radom kada su najaktivniji članovi zbog vojske i zaposlenja napustili Karlovac.

Novi odbor izabran je u sastavu: Zdenko Kulaš pročelnik, Mihajlo Pužin tajnik i Đuro Pavić blagajnik.

Od starijih članova aktivizirao se i Rudi Stavić, pa je taj sastav sada okosnica rada obnovljenog Odsjeka.

Kako je matično društvo već nekoliko godina angažirano na izgradnji svoja dva planinarska doma, to su i članovi Odsjeka pomogli na njihovoj izgradnji. To je međutim spriječilo društvo da svoj Odsjek pomogne novcem, pa je sam početak bio otežan. Usprkos poteškoćama, članovi Odsjeka su našli posla i počeli su sa istraživanjima i pročišćavanjem kanala spilje Vrlovke kod Kamanja ispod Kamen-gradna koju žele ponovno otvoriti za planinare i turiste.

U suradnji sa SO PD »Platak« iz Rijeke posjećene su jame kod Cerovca i Cerovačke spilje. Također su vršena i istraživanja u jamama i spiljama u okolici Velike Paklenice.

Sada se vrši intenzivna propaganda na karlovačkim srednjim školama pa se očekuje priliv novih članova, što će znatno ojačati rad Odsjeka, pogotovo uz punu podršku i mate-

rijalnu pomoć koju je društvo obećalo. Veza s ostalim Odsjecima se ponovno uspostavlja a i sa Komisijom za speleologiju Planinarskog saveza Hrvatske.

Slavko Smolec

SO PD »MOSOR« SPLIT

Nastavljajući speleološku tradiciju od početka stoljeća, kada je u Splitu radio prof. Umberto Girometta, sada Odsjek nastavlja svoju aktivnost u srednjoj Dalmaciji, koja obiluje jamama i spiljama.

Prvi rad je bio usmjeren na podjelu područja istraživanja, na manje terene, kako bi se radilo sistematski, da se neka istraživanja ne bi ponavljala u već istraženim objektima. Odsjek sada održava vježbe sa mladim članovima pa je za očekivati da će i rad krenuti bržim tempom nego do sada. Usporedno se radi na održavanju i popunjavanju opreme, ali je bilo dosta teškoća oko sredstava jer se Odsjek uglavnom održava od vlastite članarine. Kako je splitski teren prilično udaljen od ostalih Odsjeka, razmatrana je potreba za prisnijom suradnjom sa ostalim Odsjecima. Osim toga Odsjek osjeća pomanjkanje stručne literature potrebne za odgoj novih članova. Odsjekom rukovodi pročelnik Miljenko Kriška.

Slavko Smolec

SO PD »ZLATOVRV« PRILEP

Speleološki odsjek PD »Zlatovrv« iz Prilepa u Makedoniji je speleološka grupa među planinarskim društvima Makedonije.

Kao i u drugim odsjecima početak aktivnosti je i ovaj Odsjek započeo posjetom već poznatim i istraženim spiljama. Kasnije je započeo samostalan rad pod vodstvom nekoliko članova koji su već 1961. prošli tečaj. Komisija za speleologiju Planinarskog saveza Jugoslavije, održan u mjestu Tounj u Hrvatskoj. Odsjek broji sada 30 članova, među kojima su trojica završila speleološki tečaj Planinarskog saveza Srbije.

Početne teškoće savladali su uspješno, jer ih matično društvo dobro potpomaže, tako da su nabavili osnovnu opremu.

Speleološka aktivnost odvija se na terenima u okolici Prilepa i Mavrovskog kraja, koji obiluje lijepim objektima.

Do sada je obrađeno 30 različitih objekata, većinom spilja, od kojih su neke duže od 300 m. Istraživane su i manje jame, dok se za veće upravo vrše pripreme, tj. izraduju se potrebne lestvice. Pored terenske aktivnosti rad se odvija i putem različitih predavanja iz planinstva i speleologije.

Članovi Odsjeka češće izvode planinare svoja društva u ljepše i pristupačnije objekte, pa na taj način vrlo uspješno propagiraju speleologiju.

Speleolozi toga Odsjeka su uz to vrlo aktivni planinari pa ne prode niti jedna značajnija planinarska manifestacija u Makedoniji da oni u njoj ne sudjeluju. To se naročito ističe kod sletova, orijentacionih takmičenja, planinarskih pohoda i sl.

Trojica članova iz Odsjeka vrše dužnosti u upravnom odboru svojega društva.

Sadašnji pročelnik odsjeka je Nikola Vuković.

Slavko Smolec